

II.

GRECIA ISTORICA.

PERIODULU I.

DE LA CUCERIREA PELOPONESULUI DE DORIENI PENE LA
RESEBELELE PERSICE DE LA SEC. XI—VI.

I. TRECEREA CATRA ISTORIA CERTA.

Strămutarea Dorienilor de la nordul Greciei spre sud, și cucerirea Peloponesului de ei, avură de consecință respândirea poporului elen pe totu malul mării Mediterane prin trămiterea de colonii. In urmarea acestei strămutări, fie-care seminția se aședă la locul seü definitiv și începü a se desvolta in privirea civilă și intelectuală, potrivit localității unde s'a aședatü. De aci resultă acea variabilitate ce se vede între diferitele state grece. Cu deosebire diferența eră mare între popórele dorice, a cărorü representante eră Sparta, și între cele ioniene, a cărorü representante eră Athena.¹

¹ Invađiunea Heraclidólorü seü cuprinderea Peloponesului de Dorienni schimbă cu totulü facia Greciei. Semințiile de la nordü, deprinse in munții lorü cu independința personală, și plini de vigóre, care li permitea a resiste unei voințe despotice, duseră cu ele in centrulü și sudulü Greciei acestü sentimentü de libertate care deveni caracterulü distinctivü a nađiunii grece. Regii sub acărora autoritate fuseseră pêne atunci toți grecii, fură alungați și Grecia se constitui in o sumă de republice.

Ne căutându înse la această diferență, toate semințiile se făliau cu aceea-și origine și limbă, numindă totu ce eră ne-elenu, barbaru. Sângele, limba, dei, serbătorile, datinele și aplicările comune, éca legăturile Grecil rú istorici într'unu singuru poporú elenu. Aceste calități și instituțiuni a elenismulu s'au formatu în cei d'ântei cinci seculi a vieței istorice a Greciloru.

Așa dar: respândirea elenismulu prin fundarea colonioloru, formarea trasuriloru particulare la fie-care seminția, și în acela și timpú, formarea caracterulu elenu contra celu barbaru, forméză cele trei fenomene principali a periodulu ánteiú din viața Greciei istorice pêne la resbele persice.

II. ISTORIA COLONIELORU GRECE.

Colonisațiunea Greciloru urmá mai în totú periodulu de la invasiunea Dorieniloru în Peloponesu, pêne la resbelele persice; ea se începe în sec. XI—mai ánteiú spre orientú de la continentulu grecú, în urmá spre occidentú—, și se finesce în sec. VI. Originea colonioloru fú de doué

Fie-care cetate cu teritorulu ei formá o republicá aparte, avéndu constituțiunea ei, și fie-care provincie a Greciei conținea atâtea state mici câte cetáți avea. La casu de nu mare pericolu, mai multe cetáți și chiar toate cetáțile unei provincii se confederau în tre ele, fórá a schimba intru ceva constituțiunile lorú particulare. Micimea acestorú state și caracterulu aprinsu alú Greciloru ímolfaú revoluțiunile; inse prin ele națiunea își făcea educațiunea sa. În miđloculu nenorocirilorú particulare, poporulú grecú își întindea cerculu ideilorú sale, căpáta esperiență și fondá sistemele legislațiunei a căreia urme subsistá încă. Inse spiritulu generalú predominantú acelorú constituțiuni variá dupá localități: în cetáțile ioniene predominaú ideile democratice, pe cândú în cele dorice ideile aristocratice.

(Nota editorulu).

feliurî: unele din ele s'au fundatû fôră concursulû metropolei, în urmarea invasiunilorû din afară, seû a rebelelorû interne; altele erau dependînte de metropolê. Unele din coloniî au fostû fundate prin concursulû metropolei cu scopû politicû, comercialû, une-orî și militarû; aceste la începutû se guvernaû cu legile metropolei pêne cândû s'au înputernicitû și și-au formatû propriile legi; atârnarea politică încetă atunci și se înlocuîă prin o legătură morală pe carea ceî vechî o asemană legăturêi d'între fiiî însurați cãtră părinții lorû. Acetă legătură se esprimă prin foculû ce coloniștii luaî din templulû Vestei din metropolê, pentru a-lû duce în pãmîntulû lorû, prin tremiterea de ambasade în metropolê, prin conservarea serbãtorilorû metropolei, & &. Aceste legãturi înse se cãlcaû câte-odatã.

Țerile cele mai colonisate de Greci furã: Asia Micã la orientû, și Grecia Mare la occidentû, cari formaû pentru Grecia vechiã aceea ce formezã astã-zi Indiele osticã și vesticã pentru Anglesi.

1. Coloniile dîn Orientû se împãrțiau în douê grupe:

a). Coloniile din Asia Micã, fundate mai nainte de cele alte XI—X sec.), îndatã dupã stremutarea Dori-enilorû. Ele se întindeau pe malulû, apusênû alû Asiei Mice, de la riulû Granicû pêne la insula Rodosû, și formaû trei lige: eolicã, ionicã și doricã. Liga eolicã constã din 12 politii independente. Coloniile cele mai însemnate din acetã ligã erau: Mitilena, în insula Lesbos; Smirna, pe continentû, carea trecû în urmă la ionieni. Ele aveaû serbãtori religiöse comune (paneoliile), cari se serbaû lîngã orașulû Cume. Liga ionicã constã de asemenea din 12 politii, ocupândû malulû mării Mediterane spre sudû de la liga eolicã pêne la Promontoriulû Posidon și insulele Samos și Chios. Fundatorii acestorû coloniî furã ionieni cari au pãrăsitû Attica îndatã dupã nimicirea puterii regale în Athena. Templulû

lui Posidonu de lângă Micale era locul sacru a totei lige și locul delibărării cetățitoru, cari tote și-aveau guvernul loru independente, aflătoriu în mânele tiraniloru. Politile ioniene perdură independința loru mai timpuriu de cétu tote coloniile grece din Asia Mică, sub cădendú mai întéiu Lydieniloru, în urmă Perșiloru. Cele mai însemnate politii ioniene erau: Miletulu, Phocea și Ephesulu. Miletulu era unul din cele mai avute și mai comerciale cetăți din lumea vechiă. Malurile mării Negre aveau pêne la 100 colonii de ale sale. Totu comerçulu nordicu era în mânele seles, precum celu apusanu era în mânele Phoceei, carea avea colonii în Italia, Sicilia și Galia (Marsilia). Ephesulu, renumitu prin templulu Ianei ce se află în elu, și care formă una din minunele lumii, se redică după căderea Miletulu și a Phoceei. Din insulele ligei ionice cea mai însemnată prin puterea și comerçulu seú era Samosulu (cu politia Samos). Ea fú prosperă în timpul tiranulu Polycrate (în a doua jumătate a sec. VI), faimosu prin noroculu seú celu fabulosu și finitul seú tragicu. Liga dorică, cea mai jună, constă din 6 politii din cari cele mai însemnate erau Halicarnasulu și Rodosulu (în insulă). Insula Creta era împoporată totu de Dorienu încă din timpurile ante-istorice; organizațiunea sa cu care în urmă semănă multu cea spartană, se atribue regelui Minos. Insula Egina se pôte reporta érá-și cătră coloniile doricé: ea este însemnată prin desvoltarea artelor și prin comerçiu, și cădu din cauza Atheneniloru în secululu V.

b). Coloniile de la Nordú-Ostú, de pe marea Propontida, Pontulu Euxinu și marea Meotidă, aparțineau numai Miletulu. Cele mai însemnate din ele erau: Panticapea, Tanaisulu și Olbia, cari făceau comerçiu cu pêne; Phasisulu, Dioscuria și Phanagoria, cari făceau comerçiu cu sclavi. Prin Rusia sudică Grecii aveau comuni-

cațiune cu Orientul; ântăiū prin o cale pe uscatū carea mergea de la Olbia spre nordū-ostū prin Turanū pēnē la India; alū doilea prin o cale navigabilē, carea mergea pe Oxu, marea Caspică, în urmă pe uscatū, marea Nēgră cătră Macedonia și Grecia.

2 *Coloniile din occidentū* fură fondate mai târziū, după secolulū VII, și în cea mai mare parte, de Doriēni.

a). În Italia sudică, numită, din cauza mulțimii coloniilor grece, *Grecia Mare*, cele mai însemnate colonii fură: Sybaris, Crotona și Tarentulū. Cea d'ântăia, a căreia luxū deveni proverbialū, fū supusă de cea de a doua în secul. VI. Crotona dētoriă prosperitatea sa filosofulū Pythagora, care în secolulū VI fundă în ea o societate moralo-politică, în a căreia regule se vede o influință orientală. Tarentulū fū celū mai tare și mai comercialū orașū din sudulū Italiei. Tōte înse fură supuse de Romani pe la finea secolulū IV și începutulū celū alū III a. Chr.

b). În insula Siciliei, cea mai puternică coloniă grēcă eră Syracusea, capulū celorū-alte colonii grece din insulă, și totū-odată celū mai puternicū statū maritimū grēcū. În seculi V și IV. Syracusenii posedău 200 de vase militare și o armată considerabilă. Guvernulū ei eră cândū aristocraticū, cândū democraticū, cândū tiranicū. Cei mai faimoși tirani siracuseni fură Gelon și Hieron (secl. V), creatorii puterii siracusene, și Dionisii I și II, faimoși prin crușimile lorū. Pentru posedarea întregēi Siciliei, Syracusea fū în luptă ne-întreruptă cu Carthaginiēni. Ea fū supusă de Romani în secolulū III a. Chr.

c). Dintre cele-alte colonii grece occidentale sunt însemnate: Marsilia în Galia, Saguntulū în Ispania, și Cyrenaica în Africa, rivala Carthaginei în comerțulū orientală. Coloniile aū o mare însemnatate în istoria grēcă, pentru că: 1° profitândū de fertilitatea și clima locuitorilorū unde s'aū aședatū, coloniile aū desvoltatū